

Ohnivý Vavřinec a jeho žháři

Kaprova 52/6, Praha 1

V září roku 1688 Francie rozpoutala takzvanou devítiletou válku, během které se proti ní postavila aliance evropských zemí vedená Svatou říší římskou. Výsledkem zdoluhavých bojů bylo v podstatě potvrzení předválečného stavu, jen s nepatrnými územními změnami. Čechy bývaly ekonomickým srdcem celé habsburské monarchie, a proto právě sem francouzský panovník Ludvík XIV., řečený král Slunce, vyslal záškodníky, aby naše města, a zejména

Pohled do Kaprovy ulice, bývalá hospoda U Černého orla (druhý dům zleva) krátce před zbořením. Foto Ateliér Eckert, 1907, Archiv hl. města Prahy, sign. VIII 591.

Prahu, obrátili v popel. Mordýři byli verbováni ze zajatců císařského vojska, takže mluvili plynne česky i německy a znali dobře zdejší prostředí. Přes hranice prý tenkrát tajně přešlo celkem sto padesát žhářů různě převlečených: za žebráky, kněze, ba i za ženy. Do Prahy dorazili na konci května 1689 a svůj hlavní stan rozbili v malostranském zájezdním hostinci U Tří zvonků, který patřil francouzskému tajnému agentovi. Tehdy žilo v Praze mnoho Francouzů, zejména kuchařů či učitelů šermu nebo tance, takže nebyl nápadný.

Teroristický útok byl pečlivě naplánován. Každý žhář měl určený svůj úsek města a dostal mapu s vyznačenými místy vhodnými pro založení požárů. Dále brašnu se soupravou na rozdělávání ohně (skládající se z křesacího kamene, kované ocílky a troudu), zápalnými granáty a patronami, které měl podle mapy metat na dřevěné střechy domů, kůlny a sklady dřeva. Jako první přiložil oheň k dílu vůdce žhářů jménem Vavřinec Procházka, který jednadvacátého června 1689 (jistě ne náhodou ve stejný den, kdy bylo roku 1621 na Staroměstském náměstí popraveno sedmadvacet vůdců českého stavovského povstání) zapálil jen pár kroků odsud, v Kaprově ulici, hospodu U Černého orla, „dům vetčný, šindelem krytý, se zahradou o 4 stromech“.³⁴ Oheň a stoupající dým byly domluvené znamení. Na jiných místech se k Vavřincovi přidali ostatní paliči, a protože tehdy bylo vedro a sucho, plameny se rychle rozšířily po celém Starém i Novém Městě. Vynechali jen Malou Stranu, snad aby jejich náčelníkovi neshořela hospoda. Vypukl apokalyptický zmatek. Z domů vybíhali lidé v hořících šatech, jiní vyskakovali z oken. Ohnivě peklo zuřilo po celé tři dny, než se je podařilo uhasit. Nejhuř řádil požár v úzkých uličkách židovského ghetta, kde vyhořelo všech jedenáct synagog a přes tři stovky domů. V celé tehdejší Praze padlo živlu za oběť kolem devíti set domů a mnoho kostelů. Hmotné škody byly vyčísleny na několik milionů zlatých.

34 František Ruth: *Kronika královské Prahy a obcí sousedních, díl 1.*, Praha: Pavel Kórber, 1903, s. 465.

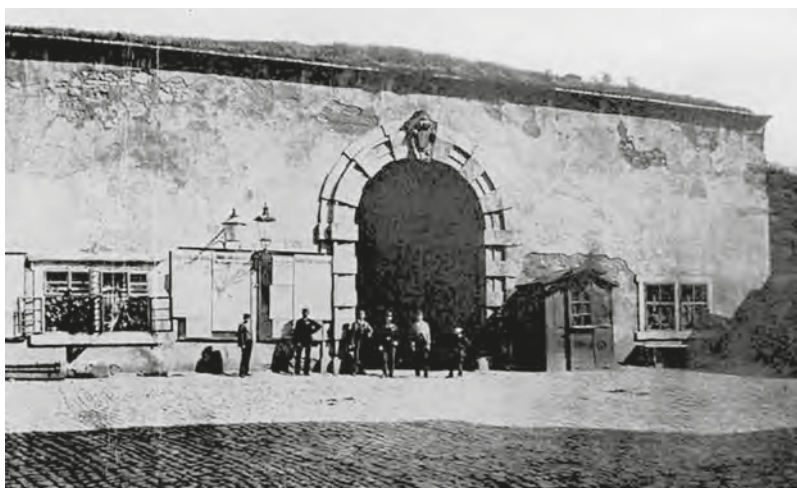

Nástroje k rozdělávání ohně. Giuseppe Arcimboldo: *Oheň*, detail, 1566,
Kunsthistorisches Museum Wien. Wikimedia commons, public domain.

Pražanům brzy došlo, že katastrofa nevznikla náhodou. Již během požáru bylo několik žhářů dopadeno při činu a rozlícený dav je na místě vrhal do plamenů, které sami způsobili. Ostatní prchli pryč z Prahy na venkov. Úřady vyhlásily pátrání a po několika dnech byl u Protivína dopaden sám vůdce paličů Vavřinec Procházka, původem z okolí Rokycan, na dalších místech pak další jeho komplicové. Nakonec bylo přes dvacet paličů odsouzeno

k ohnivé smrti: vedli je Novou branou za městské hradby na Šibeníční vrch,³⁵ cestou jim katovi pacholci trhali z těla kusy masa rozžhavenými kleštěmi. Na popravišti byli připoutáni řetězem k velikému kolu na hranici a zaživa upáleni. Jejich popel i se zbytky spálených kostí potom kat vhodil do Vltavy.

Obvinění na mučení vypověděli, že jim ve žhářském díle pomáhali těž cikáni, kteří se tehdy v tlupách potulovali po Čechách. Proto nejvyšší čeští místodržící vydali dne jednadvacátého srpna 1689 pro všechny krajské úřady dekret, že všichni cikáni, kteří do tří dnů neopustí zemi, mají být bez milosti oběšeni. Dodejme, že ve Svaté říši římské byli cikáni prohlášeni za bezprávné osoby, které mohou být beztrestně zabity, už roku 1497. (PS)

Nová brána na historické fotografii.

35 V gotice Horská, za baroka Nová brána; dnes je na jejím místě severní cíp Vrchlického sadů u rohu ulic Bolzanova a Opletalova. Popraviště bylo na dnešním Žižkově pod vrchem Vítkovem; pahorek je dnes skrytý uvnitř bloku činžovních domů mezi Seifertovou, Řehořovou a Husineckou ulicí, zastavěný podlouhlou budovou na adrese Husinecká 950/11.

Návod na mučení ohněm podle *Hrdelního řádu Marie Terezie*, vyhlášeného ve Vídni roku 1768. Vědecká knihovna v Olomouci, Signatura: III 32.047, Constitutio criminalis Theresiana.